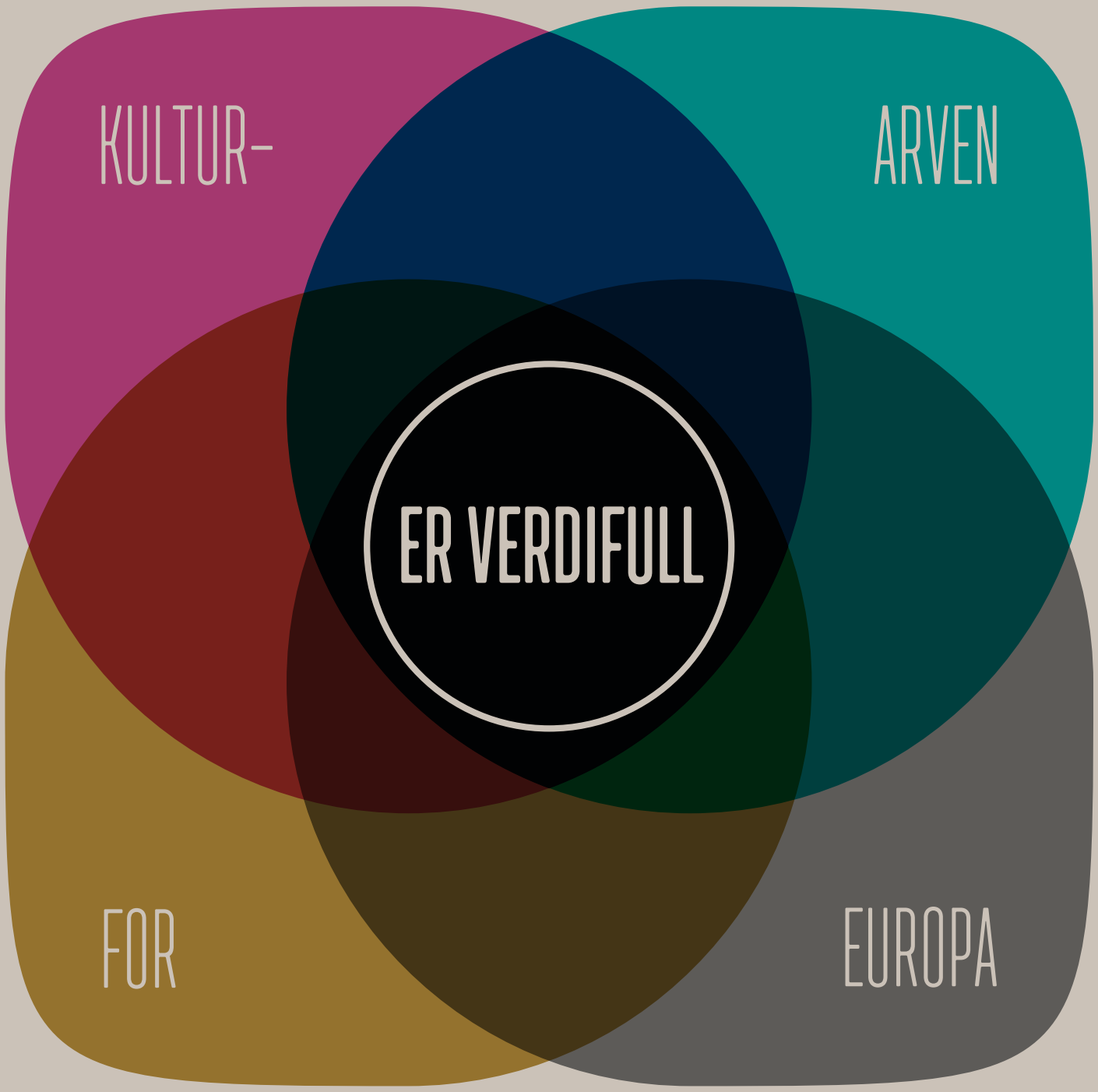

SAMMENDRAG OG STRATEGISKE ANBEFALINGER

FORORD TIL DEN NORSKE OVERSETTELSEN AV «CULTURAL HERITAGE COUNTS FOR EUROPE» – KULTURARVEN ER VERDIFULL FOR EUROPA

Europa Nostra Norge har sammen med Fortidsminneforeningen og Norsk Kulturarv tatt initiativet til å få oversatt til norsk «Sammendraget med strategiske anbefalinger» fra en større prosjektrapport «Cultural Heritage Counts for Europe» (300 s.) som ser på sammenhengen mellom kulturarven og påvirkningen på samfunnet i en bredere sammenheng. Rapporten ble lagt frem i Oslo under Den europeiske kulturminnekongressen, i juni 2015.

Det toårige prosjektet ble koordinert av Europa Nostra gjennom en styringsgruppe hvor de seks deltakerne i prosjektet deltok. Konsortiet har gått gjennom et bredt antall vitenskapelige studier og europeiske datakilder, deriblant Norge, gjennomført i perioden 1995 -2013. Prosjektet hadde tre formål: 1. Å se på hvorledes disse studiene beskriver sammenhengen mellom bevaring av kulturminner og de positive ringvirkningene det har for økonomien, miljøet, samfunnet og kulturen. 2. Å øke den offentlige bevisstheten rundt bevaring av kulturarven. 3. og presentere strategiske anbefalinger til beslutningstakere i Europa. Man har vært spesielt opptatt av å se på den totale sammenhengen. Rapportens hovedfunn vil kunne danne grunnlag for utforming av en bedre kulturminnepolitikk innenfor EU og i Europa generelt.

De aller fleste nordmenn kjenner våre nasjonale kulturminner som; Nidarosdomen, Eidsvollsbygningen, Bryggen i Bergen og Borgund stavkirke (som for øvrig er spesielt omtalt i rapporten). Mange av oss er også opptatt av mer lokale og mindre kjente kulturminner i landet, fordi vi kanskje kan identifisere oss sterkere med dem. Kulturminnene gir oss tilhørighet, historisk bevissthet og identitet. I en tid hvor verden blir mindre, og vi får stadig nye nordmenn som har med seg en annen kulturell ballast, blir det enda viktigere å ta vare på vår kulturarv og formidle dens historie, egenverdi og sammenheng. Det vil bidra til en bedre nasjonal forståelse for oss alle, og derved en tryggere integrering av våre nye landsmenn.

Vi mener at de viktige funn som er gjort og de fem anbefalingene som fremkommer i sammendraget, har stor aktualitet også i Norge – nasjonalt, lokalt i fylkeskommuner og kommuner. For alle som er opptatt av bevaring av den norske kulturarv, kan heftet være en kilde til inspirasjon og ideer om hvorledes man måler sammenhengen mellom kulturminner og deres påvirkning på det lokale, regionale og nasjonale miljø. Heftet er like lesverdig for politikere som for ansatte i kulturminneforvaltningen, kommuneplanleggingen og museene, deltakere i frivillige organisasjoner, eiere av fredete og bevaringsverdige kulturminner, og de som forøvrig kan bidra til at det føres en god norsk kulturminnepolitikk.

Rapporten gir grunnlag for å kunne utforme en mer bærekraftig kulturminnepolitikk, forankret i forskningsbasert kunnskap. Det vil kunne gi kulturarv-forvaltningen enda større positive økonomiske, kulturelle, miljø- og samfunnsmessige ringvirkninger. Dette er rapportens hovedbudskap.

Vi har ikke hatt anledning til å modifisere rapportsammendraget. Det starter med diverse referanser og historien om rapportens tilblivelse. For å gjøre sammendraget mer leservennlig anbefaler derfor styret i Europa Nostra Norge at våre norske lesere konsentrerer seg om Placido Domingos forord (Europa Nostra styreleder), og rapporten fra side 13 til og med side 33. Rapportens innledende hovedkapittel (4 sider) og referanser kan eventuelt leses mot slutten. Det engelskspråklige sammendraget og hovedrapporten er tilgjengelig på: www.encatc.org/culturalheritagecountsforeurope. Det norske sammendraget ligger på www.europanostra.no/kulturarvenerviktigforeuropa. Man vil også finne sammendraget på hjemmesiden til Fortidsminneforeningen og Norsk Kulturarv.

En stor takk til Bergesen-stiftelsen og Norsk Kulturminnefond som har gitt økonomisk støtte til oversettelse og trykking av dette hefte.

Europ Nostra Norge

Erik Schulz
Styreleder

Fortidsminneforeningen

Leif Kahrs Jæger
Styreleder

Norsk Kulturarv

Kirsti Kolle Grøndahl
Styreleder

KULTURARVEN ER VERDIFULL FOR EUROPA

CHCfE-KONSORTIET

Europa Nostra (Den pan-europeiske organisasjonen for bevaring av Europas kulturarv):
MEDLEMMER AV STYRINGSGRUPPEN: John Sell, viseadministrerende direktør; Piet Jaspaert, styremedlem og Sneška Quaedvlieg-Mihailović, generalsekretær
PROSJEKTKOORDINERING: Louise van Rijckevorsel og Danaé Anastopoulos-Chaimowicz, Europa Nostras Brüssel-kontor

ENCATC (The European Network on Cultural Management and Cultural Policy Education/Det europeiske nettverk for kulturadministrasjon og kulturutdanning):
MEDLEM AV STYRINGSGRUPPEN: Prof. Dr. Claire Giraud-Labalte, leder for ENCATC Tematisk område for kulturarvforståelse og ENCATC-ambassadør
PROSJEKTKOORDINERING: Giannalia Cogliandro Beyens, generalsekretær
PROSJEKTKOMMUNIKASJON: Elizabeth Darley, kommunikasjonsdirektør

Heritage Europe (Det europeiske forbund av historiske byer og regioner):
MEDLEM AV STYRINGSGRUPPENE: Brian Smith, generalsekretær

International Cultural Centre in Krakow (Det Internasjonale Kultursenter i Krakow / ICC):
MEDLEM AV STYRINGSGRUPPEN: Prof. Dr. Jacek Purchla, direktør
PROSJEKTFORSKERE: Joanna Sanetra-Szeliga og Dr. Katarzyna Jagodzińska, Research Institute for European Heritage (Forskningsinstituttet for europeisk kulturarv)

Raymond Lemaire International Centre for Conservation ved KU Leuven (Raymond Lemaires Internasjonale Konserveringssenter / RLICC):
MEDLEM AV STYRINGSGRUPPEN: Prof. Dr. Koenraad van Balen, direktør
PROSJEKTFORSKERE: Aziliz Vandesande, Clara Thys og Dr. Sigrid Van der Auwera

The Heritage Alliance (Kulturarv-alliansen), England:
MEDLEM AV STYRINGSGRUPPEN: Kate Pugh, administrerende direktør

Dette prosjektet har fått støtte gjennom EUs kulturprogram

EU-kommisjonens støtte til denne publikasjonen innebærer ikke enighet i innholdet. Det reflekterer bare meningene til forfatterne. Kommisjonen kan ikke holdes ansvarlig for eventuell bruk av informasjonen i publikasjonen.

Denne publikasjonen er også støttet av

BERTELSMANN

CHCfE-RAPPORTEN

FORSKNINGSTEAMET
ICC, Krakow: Dr. Katarzyna Jagodzińska, Prof. Dr. Jacek Purchla og Joanna Sanetra-Szeliga med Przemysław Niedźwiecki og Dr. Karolina Tylus
RLICC, KU Leuven: Clara Thys, Aziliz Vandesande, Prof. Dr. Koenraad Van Balen og Dr. Sigrid Van der Auwera med Prof. Dr. Luc Verpoest

REDAKSJONSTEAMET
Prof. Dr. Claire Giraud-Labalte, på vegne av ENCATC
Kate Pugh, på vegne av The Heritage Alliance
Sneška Quaedvlieg-Mihailović, på vegne av Europa Nostra
Joanna Sanetra-Szeliga, på vegne av ICC, Krakow
Brian Smith, på vegne av Heritage Europe
Aziliz Vandesande, Clara Thys på vegne av RLICC, Leuven

PROSJEKTKOORDINERING
Joanna Sanetra-Szeliga, på vegne av CHCfE-konsortiet

GRAFISK DESIGN Radoszek Arts
KORREKTURLESING Justyna Jochym, Anastazja Oleśkiewicz
TEKNISK REDAKTØR Aleksandra Szczepan
TRYKK Erik Tanche Nilssen AS

Elektronisk versjon tilgjengelig på www.encatc.org/culturalheritagecountsforeurope

Publisert på vegne av CHCfE-konsortiet av International Cultural Centre, Krakow, juni 2015

© Opphavsrett CHCfE-konsortiet

Full Report ISBN 978-83-63463-27-4

FORORD

Ikke alt som teller kan telles, og ikke alt som kan telles, teller.

TILSKREVET
ALBERT EINSTEIN

Jeg er stolt over å kunne offentligjøre rapporten "Kulturarven er verdifull for Europa", som viser den enestående styrken vår kulturarv har til å forbedre vår livskvalitet. Over hele Europa har mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer, historiske steder og kulturlandskap, evnen til å inspirere og berike oss alle og hjelpe oss med å skape og nære en følelse av samhørighet i en større sammenheng.

Kulturarven er kapital med uerstattelig kulturell, sosial, miljømessig og økonomisk verdi. Dette gjelder både for Europa og for resten av verden. Vi opplever dette både i hjerte og sinn. Nødvendig politikk og investeringer for å vedlikeholde vår kulturarv må baseres på mer enn dype følelser og sterk tro. Vi trenger også fakta og tall for å underbygge og illustrere denne overbevisningen. En understrekning av verdien av vår kulturarv ved å fremskaffe kvalitative og kvantitative bevis på fordeler og påvirkning, vil gi mer styrke til arbeidet for å bevare Europas kulturarv.

Den grundige kartlegging og analysen av innsamlede data fra hele Europa, som presenteres i denne rapporten, utdyper og forsterker vår forståelse, viten og bevissthet om potensialet til vår kulturarv som en nøkkelressurs for bærekraftig utvikling. Dette er avgjørende for å ha innvirkning på beslutninger som treffes på lokalt, regionalt, nasjonalt og europeisk nivå, og derigjennom sørge for en effektiv politikk for kulturarven. På samme måte gir denne kunnskapen grundig informasjon for alle slags beslutningstagere: investorer, myndigheter, kommersielle utviklere, private eiere, sponsorer og frivillige organisasjoner.

De seks partnerne i CHCfE-konsortiet har gjort Europa en stor tjeneste ved å dokumentere de økonomiske, sosiale, kulturelle og miljømessige påvirkningene som vår kulturarv gir. Jeg berømmer den samlede innsatsen og kombinasjonen av akademisk og politisk kompetanse og innsatsviljen til de seks partnerne i CHCfE-konsortiet. Resultatet av dette prosjektet gir merverdi til samarbeidet i de forskjellige deler av Europa.

Til slutt går en spesiell takk til Europakommisjonen for dens tro på og støtte til prosjektet "Kulturarven er verdifull for Europa". Vi ønsker velkommen EUs anerkjennelse av kulturarv som en strategisk ressurs for et bærekraftig Europa. Vi tror at denne rapporten vil gi EU-institusjoner og medlemsstater en sterkere motivasjon til å videreutvikle og gjennomføre en samlet tilnærming til vurdering av kulturarvens påvirkning. Dette innebærer at det må utformes en helhetlig kulturminnepolitikk.

På vegne av CHCfE-konsortiet,

PLÁCIDO DOMINGO,
President i Europa Nostra

INNHOLDSFORTEGNELSE

8 SAMMENDRAG OG STRATEGISKE ANBEFALINGER

9 SAKEN

Prosjektet

Begrepsmessig og politisk sammenheng

Konsortiet

13 BEVISENE

Omfanget av undersøkelsen

Økende interesse for forskning rettet mot kulturarvens påvirkning på samfunnet

Geografiske ulikheter innenfor forskning rettet mot kulturarvens påvirkning

Mot en samlet tilnærming til forskning på kulturarvens påvirkning

19 DE TI NØKKELFUNNENE

30 DE FEM STRATEGISKE ANBEFALINGENE

Støtte til forskningsbaserte politiske avgjørelser

Måle påvirkning

Overvåke trender

Dele og spre forskningsresultatene

Best mulig utnyttelse av kunnskapen

34 FOTNOTER

RAPPORTEN

INNHOLDSFORTEGNELSE FOR HELE RAPPORTEN (300 sider)

Utkast forfattet av CHCfEs forskningsteam med hjelp av CHCfEs styringsgruppe

(N.B. Hele rapporten er tilgjengelig i trykt og elektronisk versjon. Den elektroniske versjonen finnes på: www.encatc.org/culturalheritagecountsforeurope)

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for prosjektet

1.2 Hva mener vi med kulturarv?

1.3 Målet med prosjektet

1.4 Rapportens struktur

1.5 Tidligere initiativer

1.6 Oversikt over metodikken

2 MAKRONIVÅ. KULTURARVENS PÅVIRKNING: TEORI OG DRØFTELSE

2.1 Innledning

2.2 Kulturarv – definisjon og endringer i politikk og diskurs(drøftelse)

2.3 Verdi versus påvirkning

2.4 Uønskede virkninger

2.5 Klassifisering av påvirkningene

2.6 Metodikk for å identifisere påvirkning

3 MELLOMNIVÅ. KULTURARVEN I EU: ØKONOMISK, SOSIAL, KULTURELL OG MILJØMESSIG PÅVIRKNING

3.1 Innledning

3.2 Utvikling mot en mer helhetlig tilnærming

3.3 En tilnærming fra «Fire søyler» til “Fire totale områder”

3.4 Metodikk brukt i europeisk forskning på kulturarvens påvirkning

3.5 Studiets omfang

3.6 Grupering av de spurte

3.7 Sentral- og Vest-Europa. Forskjeller i tilnærmingen til kulturarvens potensial

3.8 Oversikt over underområder med påvirkning basert på innsamlet informasjon

3.9 Kulturarvens bidrag til Strategi for Europa 2020

4. KONKLUSJONER

4.1 Makronivå. Kulturarvens påvirkning: teori og drøftelser

4.2 Mellomnivå. Kulturarven i EU: økonomisk, sosial, kulturell og miljømessig påvirkning

4.3 Mikronivå. Enkeltstudier for å vurdere kulturarvens påvirkning og analyse av vinnerne av EUs kulturminnepris/ Europa Nostra-prisen

4.4 Resultatene av forskningen

4.5 Veien fremover

* VEDLEGG. MIKRONIVÅ. VURDERING AV PÅVIRKNINGEN I PRAKSIS: ENKELTSTUDIER

*1 Påvirkning fra kulturarven i byen Mechelen, Belgia

*2 Påvirkning fra museer i historiske bygninger i Polen: Tilfellet «Galleriet for polsk kunst fra det 19. århundre» i Krakow, og «ms2 (Muzeum Sztuki)» i Łódź

*3 Vinnere av EUs kulturminnepris/ Europa Nostra-prisen – analyse av prisenes påvirkning

BIBLIOGRAFI

KONKLUSJONER OG STRATEGISKE ANBEFALINGER

SAKEN

PROSJEKTET

EU-prosjektet "Kulturarven er verdifull for Europa" (Cultural Heritage Counts for Europe/CHCfE) ble lansert i 2013 med et ambisiøst mål: Å samle inn og analysere eksisterende og tilgjengelig etterprøvbar forskning og enkeltstudier, for å kunne vurdere verdien av kulturarvens innvirkninger på økonomiske, sosiale, kulturelle og miljømessige sider i samfunnet. I 2014 ble kulturarv anerkjent av EUs ministerråd som "en strategisk ressurs for et bærekraftig Europa."[1] Prosjektet søker også å gi utvetydige kvalitative og kvantitative bevis for at kulturarven gir et vesentlig bidrag til EU-dokumentet "Europe 2020. A European Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth",[2] når det gjennomgås midt i budsjettperioden.

CHCfE-prosjektet er et svar på «position paper» "Towards an EU Strategy for Cultural Heritage — the Case for Research",[3] som ble overlevert Europakommisjonen i 2012 av European Heritage Alliance 3.3, en uformell plattform med 32 europeiske/internasjonale nettverk og organisasjoner, aktive innenfor kulturarvfeltet.[4] Denne rapporten identifiserer, blant annet, et akutt behov for etterprøvbar forskning på kulturarv for å understøtte utformingen av en politikk både på europeisk og nasjonalt nivå. På den måten kan man sikre at EU-institusjoner og medlemsstater fullt ut forstår kulturarvens potensial som en pådriver for bærekraftig utvikling.

CHCfE-prosjektets rapport, med sine nøkkelfunn og strategiske anbefalinger, overleveres EU-institusjoner og medlemsstater på et tidspunkt hvor den nye Europakommisjonen begynner å gjennomføre EUs integrerte tilnærming til kulturarv (Europakommisjonen, 2014). Rapporten underbygger også de nylig definerte ti prioriteringene fra Europakommisjonen.

Den første offentlige presentasjonen av rapporten fant sted 12. juni 2015 i Oslo på konferansen organisert som en del av Europa Nostras årlige kongress, i nærvær av Tibor Navracsics', europeisk kommisær for utdanning, kultur, flerspråklighet og ungdom, og Ingvild Stub, statssekretær i Utenriksdepartementet.

DEN BEGREPSMESSIGE OG POLITISKE SAMMENHENGEN

De siste tiårene har vi sett en vesentlig utvikling innen den begrepsmessige og politiske erkjennelsen av hva en mangesidig og verdifull kulturarv bidrar med i samfunnet, både i europeisk og i annen internasjonal sammenheng.

En fundamental endring av grunnleggende holdninger til kulturarv begynte i 1970-årene fra en konserveringsledet til en verdiledet tilnærming. I det siste har det vært en økende erkjennelse, ikke bare i Europa, men også i resten av verden for at det historiske miljøet må sees i en helhetlig sammenheng. Man skiller ikke lenger mellom den materielle og immaterielle kulturarven. Utover i 1990-årene ble prinsippene "bærekraft" trukket inn i politiske dokumenter, også knyttet til kulturarv, og i økende grad kombinert med mål for "utvikling".

Mer spesifikt ble rammeverket og inspirasjonen til gjennomføringen av CHCfE-prosjektet gitt av prinsippene og den innstillingen som preget Faro-konvensjonen, som Europarådet tok i bruk fra 2005.[5] I tillegg ble Hangzhou-erklæringen, under UNESCOs beskyttelse, tilpasset i mai 2013.[6] Faro-konvensjonen setter personer og menneskelige verdier i sentrum av en fornyet forståelse av kulturarv, mens Hangzhou-erklæringen slutter opp om verdien av kulturarv som en pådriver for bærekraftig utvikling.

Endringene i politikken som førte til CHCfE-prosjektet, forsterkes i dag av økt erkjennelse innenfor EU av hvor viktig kulturarven er. Dette ble spesielt tydelig på Brügge-konferansen arrangert i desember 2010 av det belgiske presidentskapet i Det europeiske råd,[7] og på Vilnius-konferansen arrangert av rådet i november 2013 under den litauiske presidenten.[8] Begge konferansene hadde aktiv deltakelse fra alle de viktigste offentlige interessentene og samfunnet forøvrig.

Denne positive utviklingen kulminerte i 2014, da en rekke omfattende politiske dokumenter ble vedtatt av EUs ministerråd under de greske og italienske presidentskapene. Blant annet konkluderte man at kulturarven må sees som en strategisk ressurs for et bærekraftig Europa[9] (vedtatt 21. mai 2014), og det må være en inkluderende styring av kulturarven[10] (vedtatt 25. november 2014). Endelig vedtok Europakommisjonen 22. juli 2014 «Communication Towards an Integrated Approach to Cultural Heritage for Europe» (Kommunikasjon rettet mot en integrert tilnærming til Europas kulturarv),[11] En annen indikasjon på kommisjonens økende interesse for å utnytte kulturarvens muligheter er en ny rapport fra april 2015, utarbeidet av «Horizon 2020 Expert Group on Cultural Heritage». Rapporten, med navnet «Getting Cultural Heritage to Work for Europe» (Få kulturarven til å fungere for Europa) (European Commission, 2015), legger frem anbefalinger for et fornyet rammeverk for politikk, og en plan for kulturarv-relatert forskning og forvaltning frem til 2020.[12]

I tillegg konkluderer Det europeiske råd i sin arbeidsplan for kultur 2015-2018,[13] hvor kulturarv var en av fire prioriterte områder, at EU trenger å investere i kulturell statistikk. Dette er en forutsetning for utformingen av en kulturarv-politikk forankret i evidensbasert forskning. Det er også viktig å nevne tiltaket "New Narrative for Europe",[14] utarbeidet i 2013 og 2014, som understreker den store betydning vår felles historie og kulturarv har for hele det europeiske prosjektet.

Man kan i dag registrere at denne typen politikk for kulturarv også har fått en enda bredere tilslutning gjennom Europarådet (også land untefor Eu-området). I den 6. konferansen for ministre ansvarlig for kulturarv, som ble arrangert fra 22.-24. april 2015 i Namur under Belgias formannsverv i Europarådet, ble det gjennom Namur-erklæringen oppfordret til en "felles europeisk strategi for kulturarv". Denne skulle defineres og gjennomføres av Europarådet, i nært samarbeid med EU, i den hensikt å involvere organisasjoner som representerer det sivile samfunn.[15]

Sist, men ikke minst: Det kom nylig et forslag fra Det europeiske råd, støttet av EU-kommisjonen og EU-parlamentet, om å organisere "Det europeiske året for kulturarv" i 2018. Denne utfordringen, som hilses velkommen, gir rammer for alle som er interessert i kulturarv i Europa. Både det offentlige og private blir oppfordret til å slå seg sammen og øke oppmerksomheten rundt verdien av og de mange fordelene kulturarven gir; økonomisk, samfunnsmessig, kulturelt og miljømessig.

Den ovennevnte begrepsmessige og politiske utviklingen bekrefter viktigheten av kulturarven som en strategisk ressurs for et bærekraftig og fredelig Europa. Det viser også EU-institusjonenes vilje til å utvikle og gjennomføre en integrert tilnærming til politikken innenfor kulturarv-området. Derfor er det avgjørende at EU-institusjoner og medlemsstater (på alle styringsnivåer) i kommende år investerer tilstrekkelig store ressurser for å samle inn kvantitative og kvalitative data om påvirkningen kulturarv har på økonomi, samfunn, kultur og miljø. Dette vil gi et fornuftig grunnlag for fremtidig strategi, politikk og handling fra EU når det gjelder kulturarven.

KONSORTIET

«Kulturarven er verdifull for Europa» er et to-årsprosjekt støttet av EUs kulturprogram (2007-2013). Det ble lansert i juli 2013 av et konsortium med seks partnere. Disse var Europa Nostra (prosjektkoordinator), ENCATC (The European Network of Cultural Management and Cultural Policy Education/Det europeiske nettverk for kulturadministrasjon og kulturutdanning), Heritage Europe (Det europeiske forbund av historiske byer og regioner), The International Cultural Centre, Krakow, Polen og Raymond Lemaire International Centre for Conservation (Raymond Lemaires internasjonale konserveringssenter) ved universitetet i Leuven, Belgia. I tillegg opptrer The Heritage Alliance (Kulturarv-alliansen), England, som tilknyttet partner.

Medlemmene av konsortiet har en bredt sammensatt kompetanse som er påkrevet for å kunne gjennomføre en effektiv gjennomföring av CHCfE-prosjektet. Tre medlemmer av European Heritage Alliance 3.3, nemlig Europa Nostra, ENCATC og Heritage Europe, har lenge engasjert seg i utformingen av EUs politikk på kulturarv-feltet. Dette er nettverk på tvers av Europa med et stort antall medlemmer fra 1200 historiske byer og regioner (Heritage Europe), 100 utdannings- og opplæringsinstitusjoner som dekker det bredere feltet av kultur og kulturarv (ENCATC), til mer enn 200 sivile organisasjoner med et stort samlet medlemskap (Europa Nostra). I tillegg har konsortiet kunnet unytte av den store erfaringen og ekspertisen til The Heritage Alliance, en gruppe med omtrent 100 uavhengige kulturminne-organisasjoner i England. Det siste tiåret har organisasjonen vært aktivt involvert i den årlige undersøkelsen om tilstanden til Englands historiske miljø med tittelen "Heritage Counts" (Kulturarven teller).

Til slutt: Konsortiets forskningsteam består av representanter fra to anerkjente internasjonale organisasjoner med omfattende erfaring innen kulturarv-relatert kompetanse og et stort nettverk med andre forskere fra Sentral-Europa (i ICCs tilfelle, fra Krakow), Vest-Europa og andre steder (i RLICCs tilfelle, fra Leuven). ICC ble grunnlagt i 1991 av polske myndigheter som en nasjonal kulturinstitusjon viet til tverrfaglig forskning, utdanning, utgivelser og utstillinger. ICC forsøker gjennom sine vurderinger og tiltak knyttet til kulturarv, å gjøre den internasjonale kulturdialogen enklere. ICC vil også knytte Sentral-Europa til et mer omfattende begrep når det gjelder kulturarv. RLICC som ble grunnlagt i 1976 etter initiativ fra ICOMOS av professor Raymond Lemaire, tilbyr et avansert master-program i konservering ved Fakultetet for ingeniørkunst ved universitetet i Leuven.

RLICC har 40 års erfaring innen tverrfaglig opplæring, forskning og rådgivning innen bevaring av Europas fysiske kulturarv og ellers i verden. Begge institusjonene har jevnlig samarbeidet med EU, Europarådet og UNESCO.

BEVISENE

UNDERSØKELSENS STØRRELSE OG OMFANG

CHCfE-undersøkelsen ble utført i 2014 og resultatene ble samme år analysert av International Cultural Centre og Raymond Lemaire International Centre for Conservation. Arbeidet fikk støtte fra styringskomiteen som bestod av representanter fra alle seks prosjektpartnerne. Innsamling av bevisbasert forskning ble utført gjennom det omfattende nettverket til konsortiets partnere, men også gjennom nettverket til andre medlemmer i European Heritage Alliance 3.3 som var involvert.

Samtidig som det er i tråd med Faro-konvensjonens brede og dynamiske definisjon av kulturarv,[16] tar CHCfE-prosjektet for seg konkret og fysisk kulturarv. Men, som vist i denne rapporten, begrenser ikke prosjektet sitt fokus eksklusivt til individuelle fysiske egenskaper, men dekker også immaterielle sider ved kulturarven, hvis det er en tydelig kobling mellom dem.[17]

CHCfE-undersøkelsen fokuserte på kulturarv-forskning hvor metodikken som ble benyttet inkluderte evaluering av påvirkning som ga tydelige sammenhenger. Nødvendigvis måtte mange prosjekter som ikke vurderte resultatene på denne måten, utelates. Undersøkelsen har heller ikke fult ut kunnet identifisere all forskning som har blitt utført i dette feltet. Det ville vært urealistisk pga. begrensningene i tid, ressurser og tilgjengelighet. Med disse begrensningene var det heller ikke mulig å foreta en omfattende evaluering og hente ut statistiske data innsamlet på europeisk og nasjonalt nivå, pga. forskjellene i metodikk og definisjoner av hva som utgjør kulturarv.

Men prosjektet identifiserte likevel et stort antall viktige undersøkelser som omhandler kulturarvens påvirkning og grupperte forskningsresultatene i tre analysenivåer: makro, meso (middel) og mikro. På makronivå (ca. 140 undersøkelser gjennomgått) ble et teoretisk rammeverk fremsatt som gjør at data kan forstås innen et bredere globalt perspektiv. Dette nivået dekker derfor en gjennomgang av teoretisk litteratur om kulturarvens påvirkning, i tillegg til indikatorene (både kvalitative og kvantitative) som ble benyttet for å måle denne påvirkningen i Europa og i resten av verden. Mesonivået utgjør en analyse av forskning som har blitt gjort på tvers av EU (med 221 undersøkelser valgt for videre analyse), noe som viser den omfattende påvirkningen kulturarven har på lokalt, regionalt, nasjonalt og europeisk nivå. Til slutt ble forskningen fullført på mikronivå gjennom enkeltstudier som viser at kulturarv har påvirkning på

en eller flere av de fire områdene; økonomisk, sosialt, kulturelt og miljømessig samt et representativt utvalg av prosjekter som har mottatt en EU kulturminnepris/Europa Nostra-pris.

ØKENDE INTERESSE FOR FORSKNING OM KULTURARVENS PÅVIRKNING

I stolpediagrammet under, figur A, er vist den økende interessen over tid for undersøkelser om kulturarvens påvirkning innenfor EU, fordelt på antall og type innsamlede undersøkelser. Veksttakten er merkbar og spesielt høy innenfor studier av den økonomiske påvirkning. Selv om økonomiske studier fortsatt dominerer, økte antall studier som tar opp den sosiale og kulturelle påvirkningen fra 1990-årene og fremover. Undersøkelser om miljøpåvirkning er fortsatt relativt underrepresentert siden det er et nytt forskningsfelt.

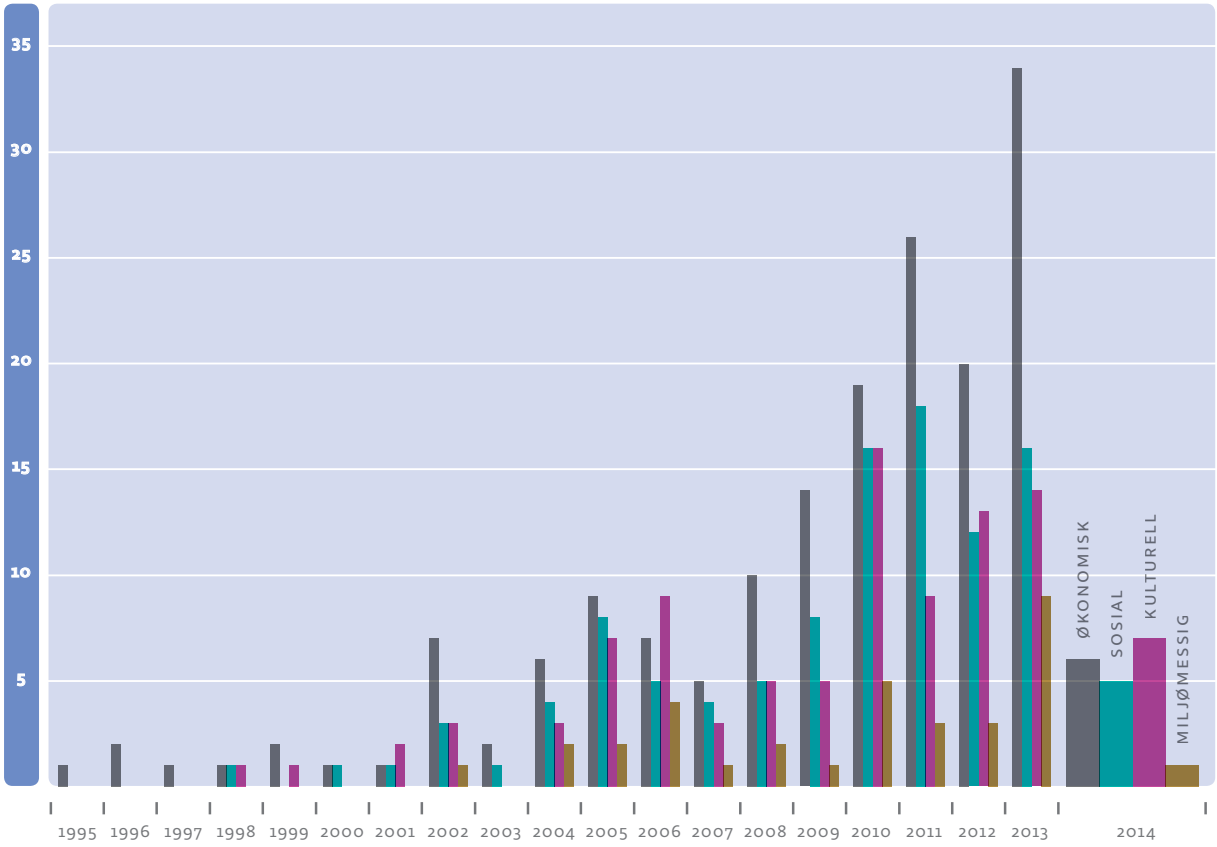

Figur A. Utviklingen innenfor de enkelte påvirkningsområdene over tid på basis av de fremlagte undersøkelsene

Kilde: egen, basert på undersøkelsenes resultater.

GEOGRAFISK SPREDNING AV FORSKNING PÅ KULTURARVENS PÅVIRKNING

Undersøkelsen, som var rettet mot alle medlemsstater i EU (og EØS-land), avdekket ikke overraskende, ujevne tall i utførte undersøkelser på tvers av EU. Spesielt viser den en betydelig forskjell i forskningens omfang og antallet undersøkelser mellom land som ble med i EU før 2004, og de som ble med i EU i 2004 og senere. Den siste gruppen har et mindre antall tilgjengelige undersøkelser og forskning på påvirkningen.

EU-medlemsland fra Sentral- og Øst-Europa har en 40-årig historie med planøkonomi som fortsatt påvirker måten beslutningstakere forholder seg til, og forvalter, kulturarv. Selv om det i noen land er tegn på en endring i tilnærmingen til vurderingen av kulturarvens sosiopolitiske påvirkning (i noen tilfeller støttet av EU-programmer), er overgangen fortsatt vanskelig i flere land. I sammenheng med bevaring av kulturarven står noen av landene overfor utfordringen med hurtig privatisering, i tillegg til en stor mangel på restaurering. Dette er forårsaket av langvarig fravær av vedlikehold og en svak forvaltningskultur, samtidig som påvirkingen fra reiselivsnæringen bidrar til et stort press.

Men til tross for den ujevne fordelingen, er det åpenbart at det er stor akademisk og profesjonell kompetanse på tvers av EU (og utenfor) som kan deles mer effektivt. Det gjelder blant annet støtte til datainnsamling, utvikling av forskningsmetodikk og vurderinger av funnene.

MOT EN HELHETLIG TILNÆRMING TIL FORSKNING PÅ KULTURARVENS PÅVIRKNING

Den omfattende vurderingen av forskningen utført på europeisk nivå, viste tydelig (se figur B) at bare 6 prosent av alle identifiserte studier ble vurdert som helhetlige undersøkelser som dekker alle de fire områdene. Omfanget av studiene i kombinasjon med områdene som er vurdert, viser måtene kulturarv har påvirket de økonomiske, sosiale, kulturelle og miljømessige feltene.

Dette førte til en "kartlegging" av disse undersøkelsene, som er oppsummert i diagrammet vist i Figur C. Her illustreres potensialet til kulturarven som en nøkkelpådriver for bærekraftig utvikling på tvers av en rekke områder.

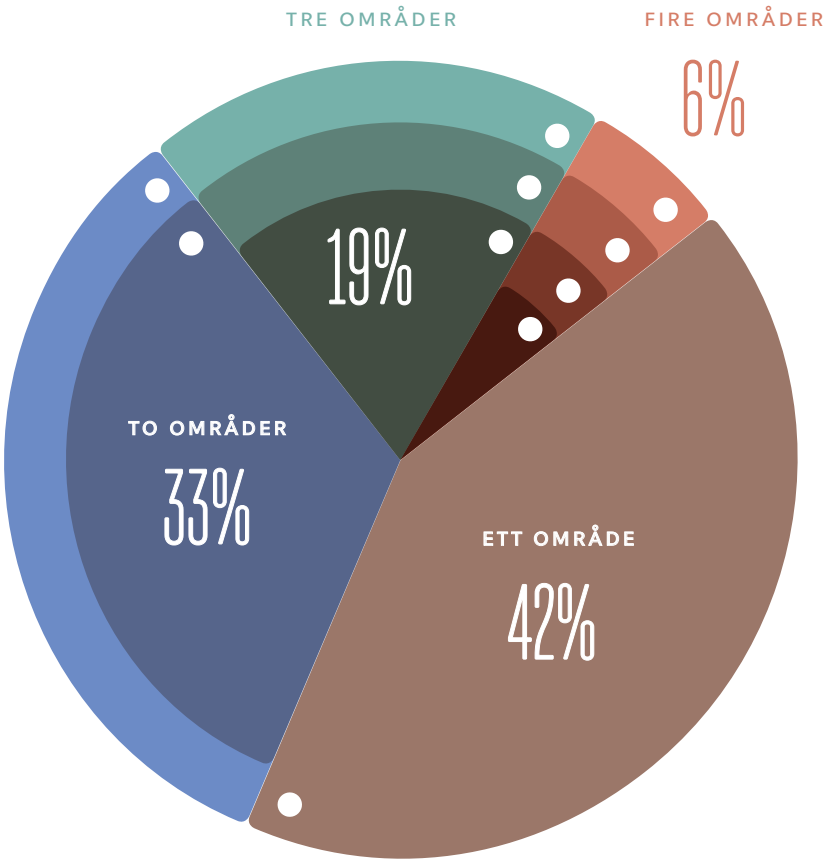

Figur B. Det innbyrdes forhold mellom de fire påvirkningsområdene som er identifisert i de innsamlede undersøkelsene

Kilde: egen, basert på undersøkelsenes resultater.

Bevisene som fremlegges i rapporten, antyder at bevaring av kulturarven fungerer som en "multiplikator" hvor investeringer kan ha positiv påvirkning utover det som opprinnelig var ment. Derved økte nivået på utbyttet og bærekraften til den opprinnelige investeringen.

Videre viser analysen utført i CHCfE-prosjektet, som forklart mer detaljert i konklusjonene i rapporten, at potensielle fremtidige investeringer i kulturarven fra de vanligste interessentene (f.eks. arbeidsmarkedstiltak, investeringer i sosiale tiltak, miljøtjenester) kan sees på som skjermede investeringer som har muligheter til å utløse store direkte investeringer som vist i Figur C. Dette kan sammenlignes med forebyggende investeringer innen preventiv medisin som ofte ikke er planlagte, men likevel reduserer den senere kostnaden for sykdomsbehandlingen. Derfor understreker analysen utført i CHCfE-prosjektet behovet for å øke bevisstheten både innen kulturarv-sektoren og andre involverte samfunns-områder, knyttet til mulighetene i denne tilnærmingen og de resultater det kan føre til.

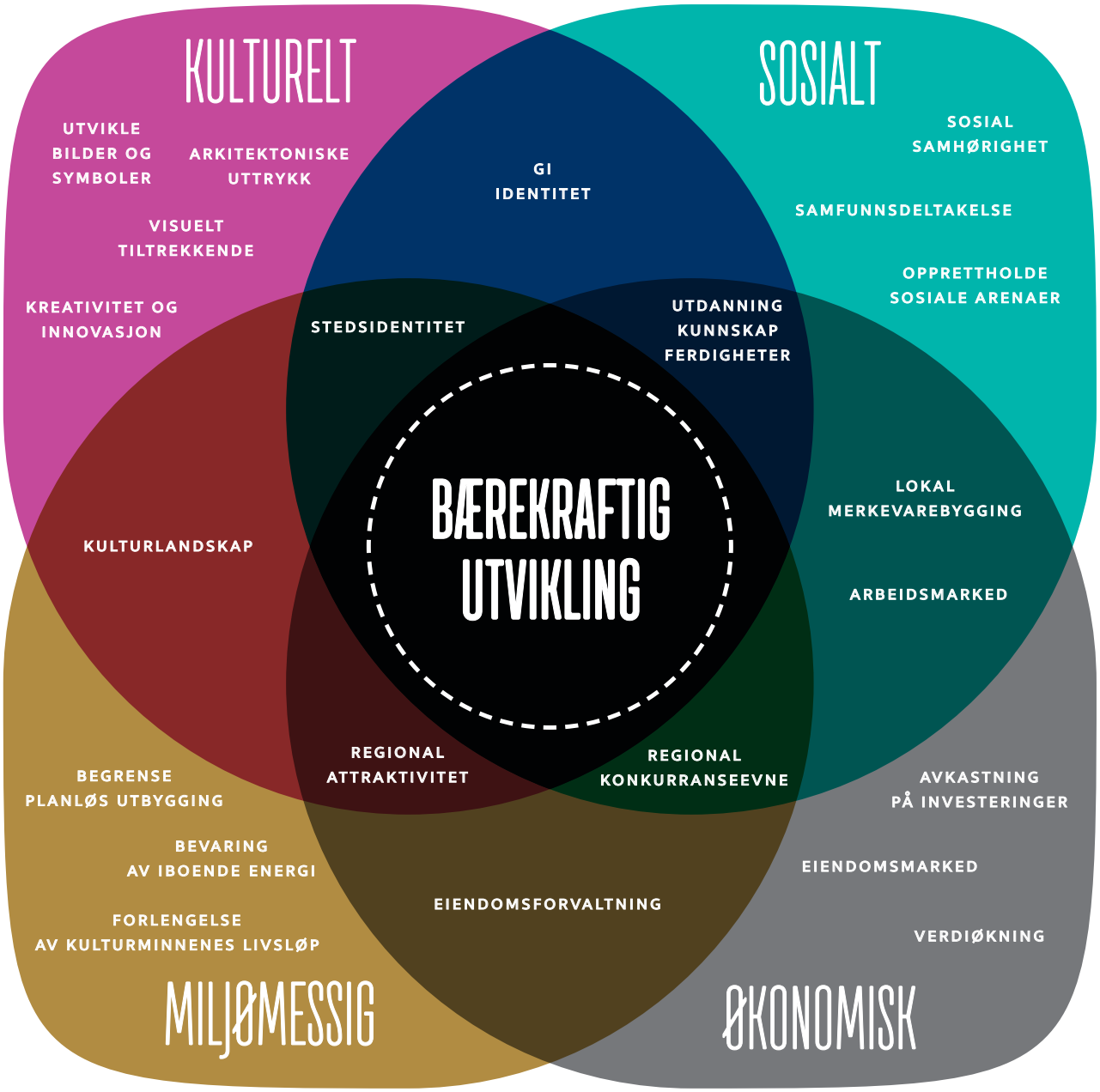

Figur C. De forskjellige underområder identifisert i de innsamlede studiene, illustrert i et diagram som viser den helhetlige tilnærmingen til kulturarven

Kilde: egen.

Denne analysen er en viktig drivkraft for å oppfordre til og sikre at forskning på kulturarv utvides og tar i bruk en mer helhetlig tilnærming til fremtidige prosjekter knyttet til kulturarvens påvirkning på samfunnet. En slik helhetlig tilnærming vil være vesentlig for å oppnå en "integrert politisk tilnærming til kulturarv" i EU. Det vil sikre at de mange verdiene som ligger i kulturarven, kan utnyttes i praksis.

Zsolnay Cultural Quarter i Pécs i Ungarn,

opprettet under Europeisk kulturhovedstad-prosjektet i Pécs i Ungarn i 2010. Dette er nå et av de viktigste stedene som bidrar til byens sjarm og omdømme.

Bilde: Rosino
CC BY-NC-SA 2.0

DE TI VIKTIGSTE FUNNENE

CHCfE-prosjektet gir en omfattende oversikt over faktorer som tydelig viser de vidtrekkende fordelene med å investere i Europas kulturarv. Rapporten refererer til og oppsummerer flere undersøkelser med relevante data og eksempler som viser ikke bare de mangeartede fordelene med kulturarven, men i noen tilfeller også ugunstige virkninger. (s. 54)

De 10 viktigste funnene knyttet til prosjektet er oppsummert under med utvalgte eksempler som understøtter dem.

1 Kulturarven er en viktig komponent og bidragsyter for å tiltrekke seg investeringer fra privat sektor rettet mot Europas regioner, byer, landsbyer og landsbygder. Den bidrar til utvikling av kreative kulturelle områder, talenter og uavhengige bedrifter, og derigjennom styrker den regionale konkurranseevnen.

EKSEMPEL **Zsolnay Cultural Quarter i Pécs (Ungarn)** har vært et sentralt element i fornyelsesprosjektet til Pécs — Europeisk kulturhovedstad 2010. Det involverte én av de største kulturelle investeringene i et tidligere industriområde i Sentral-Europa, etter at kull- og urangruvene som utgjorde byens hovedinntekt ble stengt. (s. 118-119)

EKSEMPEL **Motor Valley Cluster nær Modena i Italia** viser hvordan bilsportsbransjen og kulturarven kan forsterke den regionale identiteten og opprette en ny form for kulturelt kraftsenter. Der ble bilindustribedrifter, museer og arkiver, mekaniker- og turistorganisasjoner samt sportsfasiliteter samlet, og sammen økte de turismen i regionen. (s. 163)

Ferrari-museet nær Modena i Italia er del av det multidisiplinære og multisektorielle Motor Valley Cluster (Bildalklyngen). Klyngen fremmer konkurranseevnen til regionen Emilia Romagna.

Photo credit: Turismo Emilia Romagna CC BY-NC-SA 2.0

EKSEMPEL

Kulturarven, også den post-industrielle kulturarven, utgjør ofte grunnlaget for utvikling av kulturelle kreative områder, som for eksempel **Creative Industries Quarter i Sheffield (UK)** og **Temple Bar i Dublin (Irland).** Nedslitte områder med bygninger i forfall som ofte har en interessant arkitektur, er visuelt attraktive hva gjelder atmosfære, som tiltrekker seg diverse sosiale grupper, kulturentreprenører og bedrifter i oppstartsfasen (som oftest fra den kreative sektoren) som ser etter gunstige forhold ved leie av lokaler. En istandsetting av kulturarven forsterker områdets kulturelle verdi, og spiller en avgjørende rolle i å øke stedets sjarm, i tillegg til å bidra til økonomisk vekst. (s. 175)

Temple Bar i Dublin i Irland,
Dublins kulturelle og kreative bydel, som er blitt fornyet med kulturelle arrangementer, håndverksbedrifter, monumenter, butikker og uteliv.

Bilde: Jim Nix
CC BY-NC-SA 2.0

EKSEMPEL

Undersøkelser gjort i **Dublin** av deres "talenthub"-strategi, knyttet til boforholdene i det historiske bysentrum, viser at en differensiering av byen i forhold til dens kulturelle og kulturarvbaserte kapital og sikring av denne autentisiteten, bidro til å tiltrekke en ung og kreativ gruppe mennesker, i tillegg til deres potensielle arbeidsgivere. (s. 162)

2 Kulturarven gir europeiske land og regioner en unik identitet som danner fengslende bybilder. Dette gir grunnlag for effektive markedsføringsstrategier rettet mot utviklingen av kulturbasert turisme og attraktive investeringsmuligheter.

EKSEMPEL

Hovedhensikten med **UNESCOs verdensarvliste er** å bidra til forståelse og forvaltning av steder med enestående universelle kulturarv-verdier. En oppføring på listen er generelt betraktet som et varemerke som gir store markedsføringsmuligheter. Forskning på et tverrsnitt av 878 verdensarv-steder identifiserer 12 nøkkelområder hvor disse stedene har samfunnsøkonomisk innflytelse blant annet innenfor reiselivsutvikling og investeringer knyttet til verdensarv-stedene. (s. 126-127)

EKSEMPEL Generelt tas investeringsavgjørelser stort sett på grunnlag av tilgjengeligheten til ressurser på et gitt sted; tilgang til marked, potensielle kunder, og kostnader. Undersøkelsene analysert i denne rapporten antyder at kulturarven er blitt en del av bybildet og byens omdømme. Atmosfæren i en historisk by, eller til og med én enkelt historisk bygning, formidler fortellingen om de lange linjer, prestisje og begivenheter. (s. 161),

EKSEMPEL Forskning fra **Hamburg i Tyskland** beviser for eksempel at kulturarv-relaterte bygninger i kommersielt bruk ofte sees på som prestisjefylte forretningssteder. Undersøkelsene viser at 87 prosent av de ansatte opplevde bedre arbeidsforhold etter å ha flyttet til en historisk bygning, og 73 prosent av kundene hadde også en positiv reaksjon. Kulturarven er et element ved valg av et sted for en ny investering, spesielt for IT-bedrifter og bedrifter som ansetter høyt kvalifisert arbeidskraft. (s. 161-162)

3 Kulturarv er en betydelig kilde til arbeid over hele Europa og dekker mange typer arbeid på ulike kunnskapsnivåer, fra bevaringsrelatert byggearbeid, vedlikehold og oppgaver knyttet til reiselivet. Kulturarven gir også grunnlag for å etablere næringsvirksomhet innenfor kreative bransjer.

EKSEMPEL Det er anslått at kulturarvsektoren skaper opptil 26,7 indirekte jobber for hver direkte jobb. Dette er mye mer enn i for eksempel bilindustrien, hvor forholdstallet bare er 6,3. (s. 154)

EKSEMPEL Antall personer direkte ansatt i kulturarv-sektoren i Europa er anslått til over 300 000, men kulturarvens potensial ligger også i å bidra til opprettelse av arbeidsplasser i andre bransjer. Indirekte opprettede jobber utgjør 7,8 millioner årsverk. (s. 153-154)

EKSEMPEL Verdensbankens undersøkelse (2001) viser at for hver 1 million amerikanske dollar investert i bygningsrenovering, blir 31,3 jobber opprettet, mens den samme investering i industrien bare bidrar med 21,3 stillinger. (s. 155)

EKSEMPEL **Tate Modern i London (UK)** viser hvordan industrielle kulturminner kan være med på å forvandle et helt nabolag. På bare ett år ble Tate Modern den tredje mest besøkte turistattraksjonen i Storbritannia, og den viktigste attraksjonen på South Bank i London. Den trakk oppmerksomhet og publikum til et tidligere uoppdaget og uutviklet område. Mellom 2.100-3.900 nye jobber ble totalt opprettet i bygg og anlegg, administrasjon av senteret og innen restaurantvirksomhet og hoteller — med £75-£140 millioner generert innen den større økonomien, hvor £50-£70 millioner ble anslått å være fra Tate Modern. (s. 159-160)

TATE MODERN COLLECTION

Tate Modern i London i England

ligger i en ombygget kraftverksbygning tilpasset formålet. Prosjektet har en potensiell økonomisk påvirkning på mellom 75 og 140 millioner pund, generert i den bredere økonomien, og opprettet 2.100 – 3.900 jobber.

Bilde: Jim Bowen
cc by 2.0

Tate Modern innvendig

Inngangsområdet til museet og turbinhallen, et visningsområde for storskala skulpturer og installasjoner.

Bilde: Nick Garrod
cc by-nc-nd 2.0

4 Kulturarven er en viktig kilde til kreativitet og innovasjon som genererer nye ideer og løsninger på problemer og oppretter innovative tjenester — fra digitalisering av kulturkapitalen til utnyttelse av det siste innen virtual reality-teknologi — med det formål å tolke historiske miljøer og bygninger og gjøre dem tilgjengelig for innbyggere og besøkende.

EKSEMPEL Som vist i resultatene til **EPOCH-PROSJEKT,**[18] kan kulturarven stimulere IKT-innovasjon relatert både til digitalisering av kulturarv-ressurser og behovet for å presentere dem til et bredere publikum ved hjelp av virtuell teknologi. Lansering av nye produkter og tjenester krever et økt antall höyt kvalifiserte stillinger — både på tilbuds- og etterspørselssiden. (s. 175)

EKSEMPEL Kulturarven kan også være en direkte kilde til innovasjon og generere nye ideer og løsninger, som for eksempel ved bruk av ablativ laserteknologi utviklet for å rengjøre og beskytte kunst i **FLORENCE CREATIVE CLUSTER I ITALIA.** (s. 175)

5 Kulturarven har lang historikk med å gi en tilfredsstillende avkastning på investeringer og genererer betydelige skatteinntekter, både fra aktivitetene knyttet til kulturarv-relaterte sektorer og indirekte gjennom ringvirkninger fra kulturarv-orienterte prosjekter som har ført til ytterligere investeringer.

EKSEMPEL En analyse på oppdrag fra **ENGLISH HERITAGE** (omfattet over én million transaksjoner i eiendomsmarkedet i perioden 1995—2010) som undersøkte prisnivået og den senere prisutviklingen på eiendommer innenfor eller nær et bevaringsverdig område, viser en økning i eiendomsverdiene på ca. 23 prosent. (s.132-133) Økt avkastning på investeringer vises også fra forskning utført i **BERLIN I TYSKLAND.** Der beløper merverdiene i eiendomsverdier seg til 1,4 milliarder euro, hvor disse ligger i nærheten av kulturminner. (s. 132)

EKSEMPEL **BORGUND STAVKIRKE I NORGE** genererer, basert på skatteinntektene alene, 628 % avkastning på den årlige investeringen, med vedlikeholdskostnader på kirken anslått til omtrent 2 millioner kroner per år, og med billettinntekter på 1,75 millioner kroner. Undersøkelsen estimerer at kirken, som regionens hovedattraksjon, genererer inntektsskatt på omtrent 11 millioner kroner årlig. (s. 164)

EKSEMPEL L'Établissement public de coopération culturelle (L'EPCC), som driver **PONT DU GARD I FRANKRIKE,** som er oppført på UNESCOs verdensarvliste, krever 7 millioner euro i vedlikehold hvert år. Av disse kommer 3,4 millioner euro fra lokale og regionale myndigheter. L'EPCC tjener 3,6 millioner euro på å tilby tjenester til de besøkende (restauranter, parkering, museum, suvenirbutikk, billetter). Den indirekte påvirkningen er estimert til 135 millioner euro (forbruk fra de besøkende utenfor kulturarv-stedet) med en estimert skatteinntekt på 21,5 millioner euro (s. 164-165)

Borgund stavkirke i Norge

med anslått 628 % avkastning på investeringer og inntektsskatt på omtrent 11 millioner kroner årlig.

Bilde: Bob Witlox
CC BY-NC-ND 2.0

Pont du Gard i Frankrike

oppført på UNESCOs verdensarvliste, som har en indirekte økonomisk påvirkning anslått til 135 millioner euro og skatteinntekter på 21,5 millioner euro.

Bilde: Tiberio Frascari
CC BY-SA 2.0

6 Kulturarven er en katalysator for bærekraftig restaurering av kulturminner.

EKSEMPEL

Undersøkelser viser Utviklingsstrategier basert på bevaring av kulturarven, som restaureringen av **Grainger Town i Newcastle upon Tyne, England** (tildelt EU kulturminnepris/Europa Nostra Awards), og tiltak relatert til historiske, urbane miljøer i forskjellige europeiske byer, som **Krakow, Lille, Liverpool og Manchester,** som har vært vellykkede. Integrert politikk knyttet til kulturarven er tatt i bruk og har ført til revitalisering i alle områdene. (s. 145)

EKSEMPEL

For eksempel har kulturarven spilt en nøkkelrolle i å revitalisere **Cathedral Quarter i Belfast (Nord-Irland).** Der viste det seg at investeringer i kvartalet som ikke var koblet til kulturarven i området, hadde liten eller ingen virkning på investorenes interesse, mens investering i kulturarven har vist seg å være en pådriver i fornyelsen av området. (s. 162)

Grainger Town i Newcastle, England,
et prosjekt med en strategi basert på kombinasjonen bevaring av kulturminner med byfornyelse.

Bilde: Kay Williams
c BY-NC-ND 2.0

Pszczyna slott i Polen

Restaureringen hadde en positiv påvirkning på byens renommé, økte innbyggerne stolthet og deres kulturdeltakelse.

Bilde: Rafal Nalepa
CC BY-NC-ND 2.0

Jamtli innendørs og utendørs museum i Sverige

økte interessen for å lære blant ungdom og oppfordret dem til igjen å engasjere seg i formell utdanning.

Bilde: Roine Johansson
CC BY-NC-ND 2.0

7 Kulturarven er en del av løsningen på Europas utfordringer når det gjelder klimaendringer, for eksempel gjennom beskyttelse og fornyelse av den store mengden energien som ligger i historiske bygninger.

EKSEMPEL Gjenbruk og reparasjon av eksisterende bygninger har miljømessige fordeler, og det er økende bevis på at nivået på energieffektivitet i offentlige bygninger fra før 1890 er minst like gode, og noen ganger bedre, enn noen av de mest avanserte og moderne bygningene. Fra et miljømessig ståsted er den bevarte energien fra eksisterende bygninger et av de sterkeste argumentene for å bevare dem. (s. 147)

EKSEMPEL Vedlikehold og gjenbruk av eksisterende strukturer bidrar også til å redusere utflytting fra bysentra, forlenge utnyttelsen av bygninger og bygningsdeler og til å redusere avfall. (s. 80)

8 Kulturarven bidrar til livskvalitet, gir karakter og atmosfære til steder, byer og regioner på tvers av Europa, gjør dem til populære steder å bo, arbeide og besøke, og attraktive for innbyggere, turister og representanter for de kreative yrkene.

EKSEMPEL Forskning utført av Institutt for urban utvikling i **Krakow i Polen,** viser at vellykket restaurering av historiske polske bysentra har påvirket livskvaliteten til lokale innbyggere, økt byenes verdi for turister i tillegg til å forbedre omdømmet til den enkelte by. (s. 120)

EKSEMPEL En studie av den sosioøkonomiske innflytelsen kulturminnene i byen **Mechelen i Belgia** har, viser at kulturarv og vellykket restaurering bidrar til innbyggernes livskvalitet. Kulturminnene verdsettes høyt når det gjelder styrking av det lokale omdømmet til byen. 84 prosent av de spurte innbyggerne fremhevet kulturarven som det største bidraget til byens nye profil. (s. 214-215)

EKSEMPEL En undersøkelse utført i Storbritannia viste en positiv sammenheng mellom antallet kulturminner og deres beskaffenhet på gitte steder, og det inntrykk kulturminnene gir og den appell de har som turistdestinasjoner. Områder som drar nytte av kulturarv-ledet fornyelse, gir stor vitalitet og sees på som noe positivt av de som bruker dem. 89 % av de spurte svarte at de var enige eller svært enige i at investeringen hadde skapt et miljø med en hyggelig atmosfære. 93 % av dem som ble intervjuet, oppga at investeringen i det historiske miljøet hadde forbedret profilen til prosjektområdet, og 91 prosent av dem som svarte, sa at prosjektet har ført til en forbedring av anseelsen til hele byen eller tettstedet. (s. 125-126)

EKSEMPEL I andre undersøkelser er kreative mennesker definert som verdifulle fra et økonomisk synspunkt, som noe som tiltrekker seg investorer, spesielt innen feltene med ny teknologi og innovasjon. Forskning viser at **kreative mennesker,** for eksempel **i Nederland,** velger arbeidsplasser og bosteder ved å vurdere estetiske verdier, nærvær av historiske bygninger og kvaliteten på miljøet. (s. 162)

9 Kulturarven gir en viktig stimulans til utdanning og livslang læring. Den gir også en bedre forståelse av historie, i tillegg til en følelse av nasjonal stolthet og tilhørighet, og legger grunnlag for samarbeid og personlig utvikling.

EKSEMPEL Kulturarven kan være en oppfordring for personer som av forskjellige grunner avbrøt sin utdanning, til å fortsette å tilegne seg kunnskap og ferdigheter. **Jamtli museum i Östersund i Sverige,** et regionalt museum for Jämtland og Härjedalen, består av et friluftsmuseum med historiske bygninger og et innendørs museum. I samarbeid med det regionale arkivet og den lokale ungdomsskolen, ble det startet et program som søkte å gi positive læringsopplevelser for unge. Dette førte til at en tredjedel engasjerte seg i videre skolegang. (s. 142)

EKSEMPEL Undersøkelsen om **Slottsmuseet i Pszczyna i Polen** viste at det vanligste motivet for et besøk var ønsket om å tilbringe tid i behagelige omgivelser, men også for å utforske det ukjente: "Selv om det ofte [...] er viktigere å hvile seg eller å hygge seg med familie og venner, forlater mange personer kulturarv-institusjoner med en følelse av å ha tilegnet seg ny kunnskap, ny inspirasjon eller å ha blitt mer nysgjerrige." (s. 141)

10 Kulturarv kombinerer mange av de ovenstående positive påvirkningene for å bygge sosial kapital og bidrar til å gi sosial samhørighet i europeiske samfunn. På den måten er den en ramme for deltakelse og engasjement i tillegg til å fremme integrering.

EKSEMPEL Forbindelsen mellom det historisk bygde miljøet og sosial kapital foregår gjennom en bedre følelse av tilhørighet, utløst av nærheten til historiske bygninger som gir et miljø hvor samhandling mellom personer kan oppstå og styrkes. (s. 171)

EKSEMPEL Forskning fra **Heritage Lottery Fund, Storbritannia,** viser for eksempel at deltakere i kulturarv-prosjekter har forbedret diverse kunnskaper; blant annet forskningsegenskaper. I tillegg gir de selvtillit og sosiale og kommunikasjonsrelaterte egenskaper (gjennom gruppearbeid, presentasjoner, lytting, intervjuer, observasjon), IKT og tekniske kunnskaper. (s. 137)

EKSEMPEL Kulturarven kan derfor være en avgjørende faktor for å bygge opp sosial kapital ved å opptre som et knutepunkt med muligheter for å skape bånd og broer mellom forskjellige aldersgrupper, mellom langtidsboende og nyinnflyttede, forskjellige etniske og religiøse grupper — både på kulturarvsteder og museer, og på kafeer eller butikker på stedet. Frivillige programmer fra kulturarv-organisasjoner kan berike deltakere med fordeler som kontakt mellom generasjoner, direkte handling, og en følelse av tilhørighet. De har også positiv påvirkning på gjensidig forståelse mellom personer. (s. 177)

Et fugleperspektiv på det historiske sentrum i Cordoba i Spania,
med den romerske broen, Broporten, Calahorra-tårnet og omgivelsene. Prosjektet mottok en EUs kulturminnepris/ Europa Nostra-pris i 2014.

PHOTO © Europa Nostra

DE FEM STRATEGISKE ANBEFALINGENE

Prosjektet "Kulturarven er verdifull for Europa" gir et "øyeblikksbilde" av nåværende, tilgjengelige data i EU-land om de omfattende påvirkningene kulturarven har på økonomi, samfunn, kultur og miljø. De 10 nøkkelfunnene i prosjektet presenterer en inspirerende og fengslende historie som bekrefter, hvis en bekreftelse er nødvendig, på at kulturarven er viktig for Europa.

Prosjektets resultater underbygger den politiske retningen EU har begitt seg ut på: Å vise tydelig kulturarvens potensial som en strategisk ressurs for å danne et mer bærekraftig og blomstrende Europa. Men resultatene viser også at det ikke er grunnlag for å være for fornøyd med oss selv: Forskningsgrunnlaget for å sikre effektive beslutninger og en god politisk utvikling, er fortsatt ikke tilstrekkelig. Det er fortsatt et sterkt behov for investeringer om man skal oppnå det erklærte mål om en helhetlig politisk tilnærming til kulturarv-feltet.

Basert på datagrunnlaget innsamlet i CHCfE-prosjektet, legger CHCfE-konsortiet frem følgende 5 strategiske anbefalinger:

① Støtte forskningsbasert politikkutformining

Innenfor rammeverket for de pågående EU-initiativene som gjelder kulturell statistikk, bør EU-institusjonene og medlemslandene støtte bevisbaserte politiske avgjørelser:

- stå fast ved og arbeide for en samlet tilnærming til innsamling, behandling og tolkning av data, både kvantitative og kvalitative, som kan vise påvirkningene kulturarven har på Europas økonomi, samfunn, kultur og miljø,
- benytte seg av rammeverket dette prosjektet gir til å identifisere, definere og kategorisere indikatorer på kulturarvens påvirkning,
- støtte tilstrekkelig opplæring av personer som er ansvarlig for å utarbeide vurderinger av kulturarvens påvirkning og utarbeide statistikk som omfatter denne påvirkningen.

② Måle påvirkning

EU-institusjonene kan spille en nøkkelrolle ved å sikre at kulturarvens påvirkning måles på en mer systematisk og helhetlig måte fra alle interessenter og forvaltere ved å:

- identifisere og spre god praksis;
- introdusere et krav til prosjekter som mottar EU-midler om å utføre en helhetlig vurdering av påvirkningen og måle både kortsiktige og langsiktige påvirkninger.

③ Overvåke trender

Europakommisjonen bør aktivt hjelpe med å overvåke trender forbundet med kulturarven over en lengre tidsperiode for å informere beslutningstakere på alle nivåer. Alle fremtidige metoder for overvåkning (muligens i form av et eget organ) av undersøkelser gjort i forskjellige EU-land, bør samles inn og spres. Det bør også sammenstille og publisere EU-rapporter om kulturarvens tilstand og de trusler den utsettes for, i tillegg til allmenhetens engasjement relatert til kulturarv. Disse rapportene bør omhandle de viktigste manglene i vår kunnskap, fordelt på tema, i tillegg til område.

④ Dele og spre data

Siden kontinuerlig datainnsamling og kartlegging er avgjørende for å ta bevisste politiske valg i fremtiden, understreker CHCfE-konsortiet at:

- bevis innsamlet gjennom dette prosjektet bør spres og være allment tilgjengelig for alle interesserte parter;
- undersøkelsen dette prosjektet har gjennomført bør forbli åpen kilde og kunne utvides i omfang og innhold;
- spesielt regionale og lokale myndigheter bør oppfordres til å ta i bruk funnene i dette prosjektet som et nyttig virkemiddel og en veiledning om god praksis.

⑤ Maksimere påvirkning

I henhold til de siste politiske dokumentene vedtatt på europeisk nivå av EUs ministerråd og Europakommisjonen, og i henhold til innsamlede bevis, understreker CHCfE-konsortiet viktigheten av å maksimere de mange ulike områdenes påvirkning på kulturarven på følgende måter:

- EU-institusjoner og medlemsland på alle styringsnivåer, nasjonale, regionale og lokale, bør vedta og gjennomføre en integrert tilnærming til kulturarven. Med andre ord bør de sørge for at kulturarven får prioritet ved å:
  - integrere bevaring, beskyttelse og riktig bruk av kulturarven i alle relaterte politiske avgjørelser, programmer og tiltak,
  - øke bevisstheten om de fordelene som kan utløses ved investeringer i kulturarv på tvers av ulike politiske områder.
- Deltakende styring må forsterkes gjennom strukturert og systematisk deltagelse fra alle interessenter og samfunnet forøvrig, når det gjelder utvikling av strategier og politikk for kulturarven.
- Spesiell fokus, anerkjennelse og oppmerksomhet bør rettes mot det positive bidraget som kulturarven gir til regional og lokal utvikling. Det må bli en strategisk ressurs for "smart, bærekraftig og inkluderende vekst", og som basis for å pleie «inkluderende, innovative og reflekterende samfunn». Dette må sees i sammenheng med den midtveis gjennomgåelsen av Structural Funds (Strukturfondene i 2016, 2017) og forberedelsene til den neste programperiode med "Structural Funds" etter 2020.

FOTNOTER

1 Det europeiske råds konklusjoner om kulturarv som en strategisk ressurs for et bærekraftig Europa ble vedtatt 21. mai 2014 og er tilgjengelig på nett på: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XG0614%2808%29

2 Europa 2020-strategien er tilgjengelig på nett på: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf

3 Innstillingsrapporten finnes på nett på http://www.europanostra.org/ UPLOADS/FILS/Towards-an-EU-Strategy-for-Cultural-Heritage_final.pdf

4 Hele medlemslisten til European Heritage Alliance 3.3 finnes på nett på: http://www.europeanheritagealliance.eu/members/

5 Rammeverkskonvensjonen til Europarådet om verdien kulturarv har på samfunnet, ble vedtatt 27. oktober 2005, teksten til konvensjonen finnes på nett på: http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/199.htm

6 Hangzhou-erklæringen: Plassering av kultur i hjertet til en bærekraftig utviklingspolitikk, ble vedtatt 17. mai 2013. Teksten til erklæringen er tilgjengelig på nett på: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/images/FinalHangzhouDeclaration20130517.pdf

7 Brügge-erklæringen. «Cultural Heritage: A Resource for Europe. The Benefits of Interaction", fra 9. desember 2010 finnes på nett på: http://www.europanostra.org/UPLOADS/FILS/Declaration-of-Bruges2010-eng.pdf

8 Den endelige erklæringen fra European Conference on "Cultural Heritage and the EU 2020 Strategy – Towards an Integrated Approach", avholdt 13.-14. november i Vilnius, finnes på nett på: http://www.eu-heritage2013.kpd.lt/uploads/files/Final%20statement_en.pdf

9 Tilgjengelig på nett på: http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XG0614%2808%29

10 Tilgjengelig på nett på: http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XG1223%2801%29

11 Tilgjengelig på nett på: http://ec.europa.eu/culture/library/publications/2014-heritage-communication_en.pdf

12 Rapporten kan lastes ned på nett på: http://bookshop.europa.eu/en/getting-cultural-heritage-to-work-for-europe-pbKI0115128/

13 Tilgjengelig på nett på: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG1223%2802%29&from=EN

14 Erklæringen fra «The New Narrative for Europe" kalt "The Mind and Body of Europe" finnes på nett på: http://ec.europa.eu/culture/policy/new-narrative/documents/declaration_en.pdf

15 Namur-erklæringen finnes på nett på: https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802f8a59

16 Faro-konvensjonen definerer kulturarv som: "En gruppe ressurser arvet fra fortiden som folk identifiserer seg med, uavhengig av eierskap, som en refleksjon av og uttrykk for deres kontinuerlig utviklende verdier, tro, kunnskap og tradisjoner. Det inkluderer alle aspekter ved miljøet som et resultat av vekselvirkningen mellom personer og plasser over tid" (artikkel 2.a).

17 For en mer spesifikk oversikt over verdiene til Europas museer, vises det til undersøkelsen som nylig ble publisert av «Network of European Museum Organisations» (NEMO) kalt "Museums 4 Values – Values 4 Museums" og som finnes på nett på http://www.nemo.org/fileadmin/Dateien/public/NEMO_documents/NEMO_four_values_2015.pdf

18 Resultatene fra EPOCH-prosjektet finnes på nett på: http://cordis.europa.eu/project/rcn/80601_en.html

PROSJEKTET «KULTURARVEN ER VERDIFULL FOR EUROPA»

Prosjektet "Kulturarven er verdifull for Europa" ble utført mellom juli 2013 og juni 2015 med støtte fra Europakommisjonen som et svar på programerklæringen "Towards an EU Strategy for Cultural Heritage — the Case for Research" som ble fremlagt i 2012 av European Heritage Alliance 3.3.

Prosjektet besto av å samle inn, analysere og styrke bevisbasert forskning og enkeltstudier fra forskjellige EU-land vedrørende kulturarvs økonomiske, sosiale, kulturelle og miljømessige påvirkning, med tre formål: Å vise kulturarvens verdi som en strategisk ressurs for et bærekraftig Europa; Å øke den offentlig bevisstheten rundt denne ressursen, og å presentere strategiske anbefalinger til beslutningstakere i Europa.

Prosjektet ble koordinert av Europa Nostra gjennom en styringsgruppe som bestod av alle prosjektpartnere: ENCATC (The European Network on Cultural Management and Cultural Policy Education/Det europeiske nettverk for kulturadministrasjon og kulturutdanning), Heritage Europe (Det europeiske forbund av historiske byer og regioner), The Heritage Alliance (Kulturarv-alliansen) (England), i tillegg til International Cultural Centre (Det internasjonale kultursenteret) (Krakow, Polen) og Raymond Lemaire International Centre for Conservation (Raymond Lemaires internasjonale konserveringssenter) ved universitetet i Leuven, Belgia. Universitetet var ansvarlig for gjennomføringen av undersøkelsen i Europa og analyse av eksisterende forskning og enkeltstudier på vurdering av kulturarvens påvirkning.

© Opphavsrett CHCfE-konsortiet

Elektronisk versjon tilgjengelig på
www.encatc.org/culturalheritagecountsforeurope

EUROPA NOSTRA
encatc
HERITAGE EUROPE
Międzynarodowe Centrum Kultury
International Cultural Centre
RLICC
The Heritage Alliance